

Vesta-szüzek az ókori Rómában

**Római vallás- és társadalomtörténet
PPKE, 2026 tavaszi félév**

Gyepesi Áron

Felhasznált szakirodalom

- Beard, M.: The sexual status of Vestal virgins. *The Journal of Roman Studies*, 1980, Vol. 70, pp. 12-27.
- Wildfang, R.L.: *Rome's Vestal Virgins – A study of Rome's Vestal priestesses in the late Republic and early Empire*. Routledge, 2006.
- Takács A.S.: *Vestal Virgins, Sibyls, and Matrons: Women in Roman Religion*. Univ. of Texas Press, 2008
- Magdus T.: Megjegyzések a Vesta-szüzek kiváltságaihoz. *Acta Historica*, 148, pp. 97-108.
- Bajánhazy I.: Az antik Róma vallási rendszere. *Publicationis Universitatis Miskolciensis Secio Juridica et Politica*, XXXI, 2013, pp. 7-30.
- *Emperors of Rome podcast*, Episode CXXVI - Vestal Virgines. Guest: Peta Greenfield

EMPERORS OF
ROME

LA TROBE
UNIVERSITY

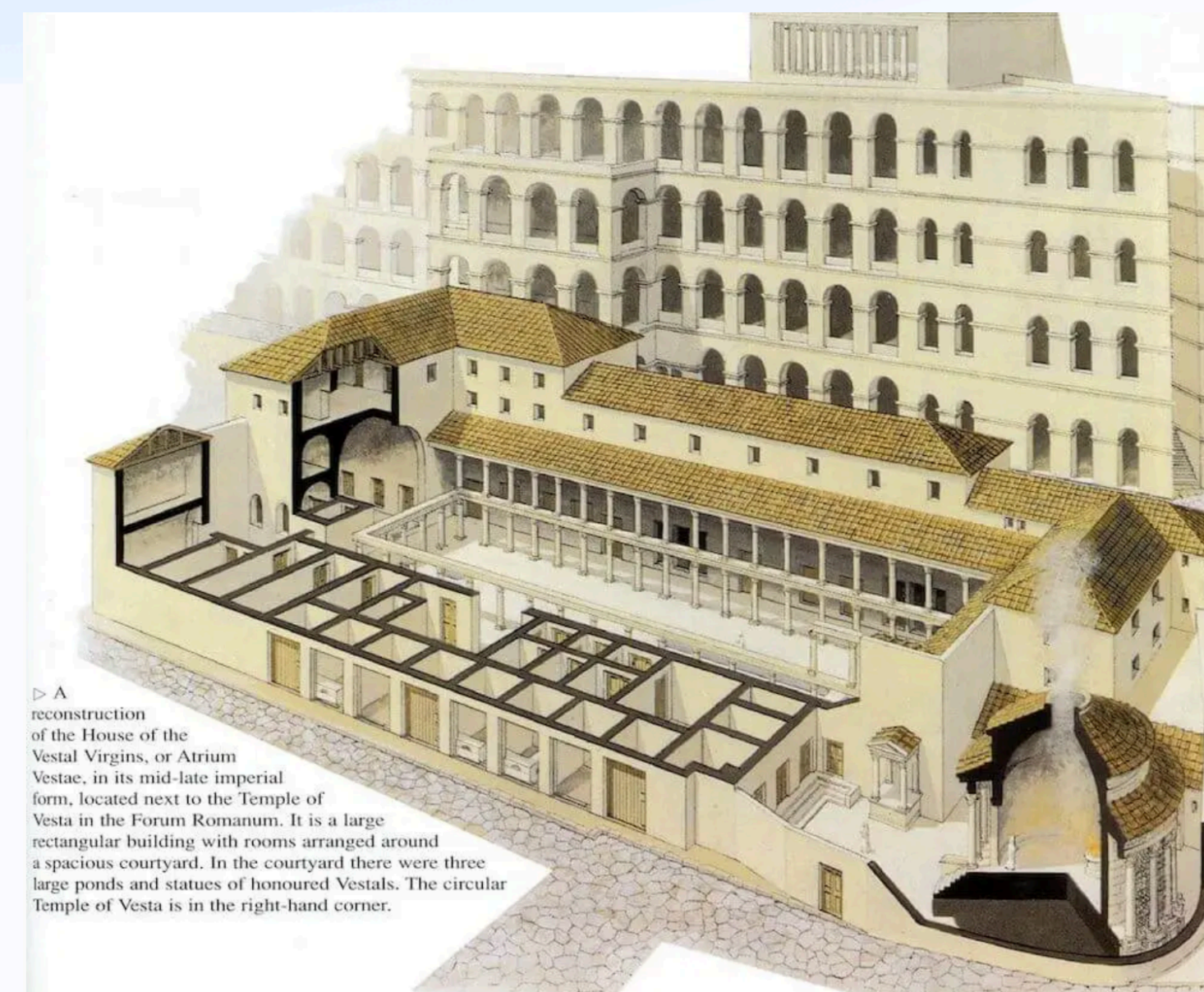
Az Atrium Vestae romjai napjainkban a Forumon

**Vesta temploma
Kr. e. 4. sz.**

Vestalis Maxima szobor, Kr. e. 2. sz.

▷ A reconstruction of the House of the Vestal Virgins, or Atrium Vestae, in its mid-late imperial form, located next to the Temple of Vesta in the Forum Romanum. It is a large rectangular building with rooms arranged around a spacious courtyard. In the courtyard there were three large ponds and statues of honoured Vestals. The circular Temple of Vesta is in the right-hand corner.

A Vesta-szüzek háza – rekonstrukció

Vesta istennő

- Házi tűzhely, az otthon, a család folytonossága, az állam szentsége
  - **Tűzhely**: szakrális középpont – rend, hagyomány, folytonosság, tisztaság
  - Antropomorf ábrázolása ritka, inkább a **szent lángban** jelenik meg
  - Nem a mítoszokban, hanem a rítusban, intézményekben jelenik meg
  - Vesta és a tűz **kettőssége**: virgo/mater; steril-női/termékenyítő-férfi
  - Kultusza egyszerre magánvallás és **államvallás**
    - Róma egészének istennője, a római identitás megtestesítője
    - *Pax deorum*
    - *Mos maiorum, pietas, castitas, securitas rei publicae*

A Vesta-szüzek legfőbb feladatai

- **1. A város szent lángjának őrzése, újra-gyújtása** újévkor (március 1.) az *aedes Vestae*-ban:

“És hogy Vesta is új lombbal koszorúzva ragyogjon,

trójai tűzhelynek régi babérja lehull.

Még azt is mondják, hogy a titkos tűzhelyen új tűz

gyúlad, erőre kap, és lángja magasba szökik.” Ovidius: *Római naptár – Fasti*. 3.141-3.144

- **2. Állami kultuszban való részvétel** (tisztító szerep, tűz és víz):
  - Vestalia (június 7-15.): a szentély megtisztítása
  - Fordicida: termékenységi szertartás
  - Bona Dea: női misztérium-szertartás
- **3. Tisztító szertartások elvégzése és a szükséges anyagok előállítása:**
  - *Mola salsa* (“szent dara”)
  - A Fordicidán feláldozott borjak hamvaiból szent tisztítóanyagot készítenek
- **4. Szent tárgyak (*sacra*), iratok megőrzése a *penus*-ban** (kincseskamra)
  - Trójai Palladium, fascinus
  - Julius Caesar, Marcus Antonius és Augustus végakarátát is őrizték

Kik lehettek Vesta-szüzek?

- **Kiválasztási szempontok:**

- Cél a tisztaság biztosítása
- 6-10 év, születésétől változatlan *potestas* alatt él; életben lévő szabad római polgár szülők gyermeke
- Fizikailag ép, egészséges beszéd- és hallásképesség

- **A kiválasztás menete:**

- Legkorábbi: Numa király
- *Lex papia*: a pontifex által kiválasztott 20 lány közül kisorsolják
- Később jellemzően szülők ajánlják fel lányukat

Kik lehettek Vesta-szüzek?

- **Captio** szertartása: a Pontifex Maximus apja öléből “rabolja el” a leányt
  - Vannak hasonlóságok a házassági szertartással, de lényeges eltérések, mert a kiemelés aktusa nem befejezett: **a római társadalom teljes jogú tagjai maradnak, de semmilyen más társadalmi, családi struktúrához sem tartoznak!**
  - Vesta szüzek a korai királyok feleségei / leányai lettek volna?
- Egy időben **6 Vesta-szűz** a Pontifex Maximus *potestas*-a alatt
- **30 évig** látják el a szolgálatot, az egyetlen “full time” papi szervezet (*collegia*)
- **Jogi és társadalmi kiváltságok:** *patria potestas* és *tutela* alól kikerülve önálló jogok, vagyoniilag *sui iuris*-ak: pénzügyeiket intézhették, végrendelkezés; jelen lehettek és tanúvallomást tehettek a bíróságon; testi sérthetetlenség; lictor, kiemelt nézőhely

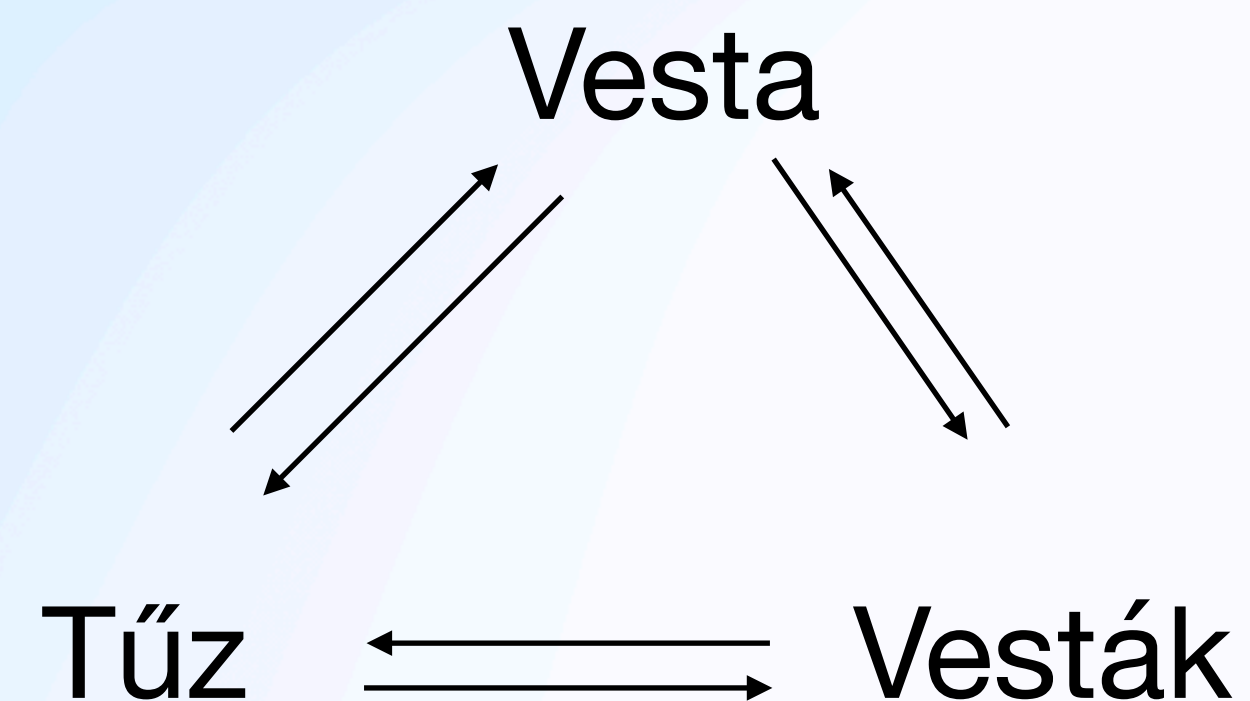
Mary Beard: The sexual status of the Vestal virgins

- Általános megállapítás : Szexuális tevékenység akadályozza a kapcsolatot az isteni szférával – de ez több jelenségre nem ad magyarázatot
- Szerepük, feladatkörük kettős – **NEM VAGY-VAGY, HANEM EGYSZERRE!**
  - **Szüzek** (*virgo*): testi érintetlenség, az állam válsága idején gyakran gyanúba keverednek; termékenységi és mezőgazdasági rítusok. *Seni crines* paradox menyasszonyi hajviselet
  - **Asszonyok** (*matrona*): Bona Dea szertartás, ruházat (*stola*, *suffibulum*-fátyol, *vittae*-szalagok, *infula*-fejpánt)
  - (Férfi aspektus: gyámság (*tutela*) alól kivettek és egyéb kiváltságok)

ÁLLANDÓSULT HATÁRHELYZETBEN, AZ ÁTMENETI RÍTUS KIMEREVÍTETT PILLANATÁBAN, A MEGSZOKOTT KATEGÓRIÁK KÖZÖTTI TÉRBEN VANNAK

Mary Beard: The sexual status of the Vestal virgins

- A megszokott kategóriák között elhelyezkedő entitások (emberek, állatok, tárgyak): erősek / szentek / veszedelmesek
- **Az alapvető ellentétpárok között hidat, átjárót képeznek, közvetítenek**
- Vesta istennő alakja a szent tűz és a Vesta szüzek is többértelmű, ambivalens

Koherens modell: egységesen, és nem külön-külön magyarázza a Vesta-szüzekkel kapcsolatos egyes jellegzetességeket

***Crimen incesti*: bűn a jog és vallás metszéspontjában**

- A szüzesség elvesztése a papi szolgálat alatt (*in-castum*: tisztátalan) nem erkölcsi vétség, hanem vallási bűn!
- **A *pax deorum* sérül, ez pedig magát az államot veszélyezteti!**
- Gyanú: háborús vereség, természeti csapás, politikai krízis, illetve *prodigium*-magyarázat
- Ügyet tárgyalja: pontifexekből álló bíróság, később questori törvényszék
- Büntetés (= szakrális rend helyreállítása):
  - Temetési ruházatban megkötözve a *Campus Sceleratus*-hoz
  - Földalatti kamrában ágy, takaró, lámpa, víz, kenyér, tej és méz
  - A bejáratot nyom nélkül betemetik, ezáltal élve eltemetik
  - Szeretőjét a Pontifex Maximus nyilvánosan halálra korbácsolja

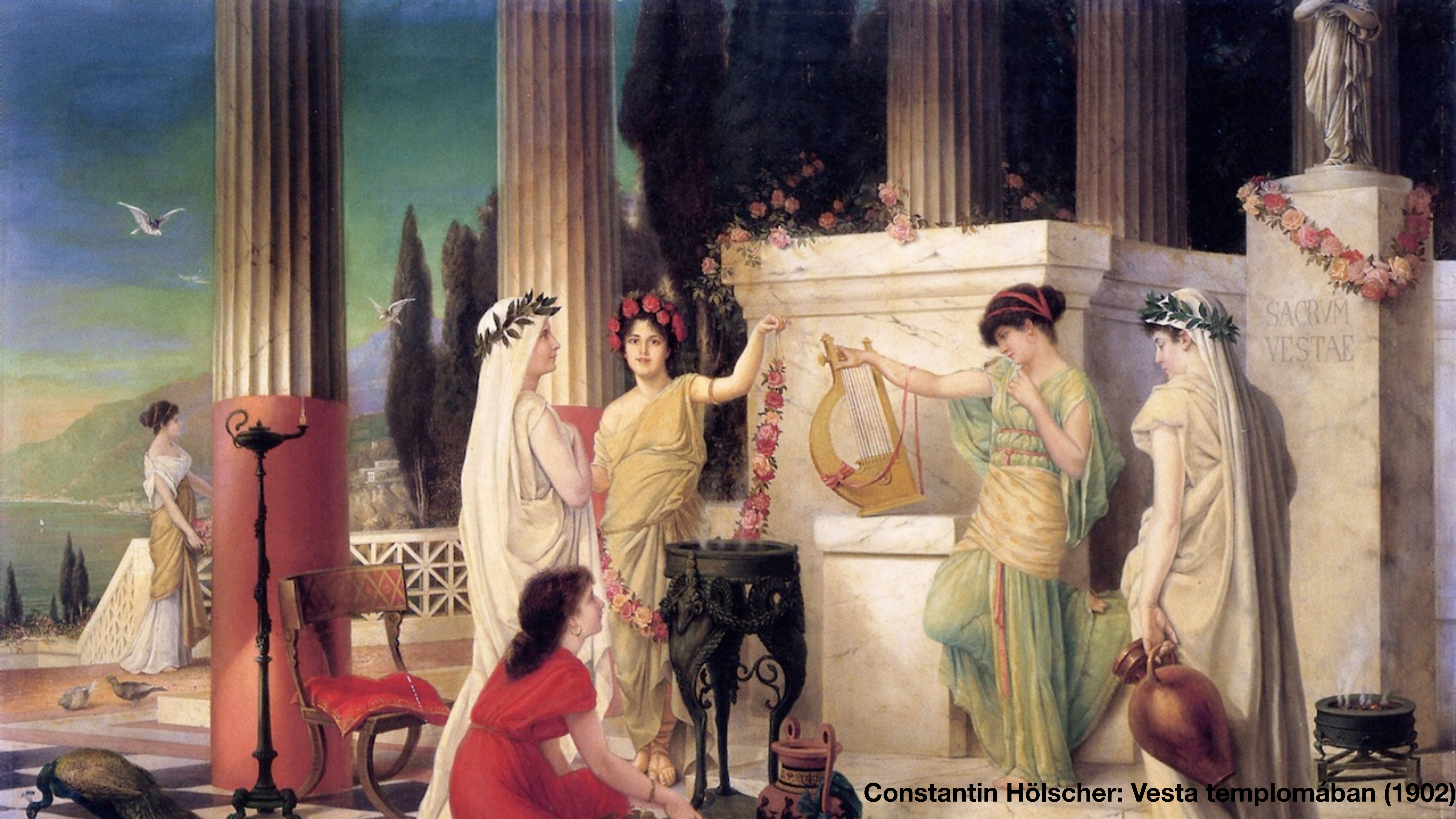
1. eset: crimen incesti vád

- Kr.e. 216: Cannae-i vereség után Optimia és Flornia – kivégzés/öngyilkosság

*“A szörnyű csapásokon kívül rémülettel töltötte el őket az is, hogy — egyéb csodajelek mellett — ebben az évben két Vesta-szűzre, **Opimiára és Florniára bizonyosodott rá a paráznaság bűne**. Az egyiket ősi hagyomány szerint a **Porta Collinánál élve eltemették, míg a másik önkezével vetett véget életének**. Lucius Cantiliust, a pontifex írnokát, aki Florniával paráználkodott, a pontifex maximus a Comitiumon addig vesszőzte, amíg az ütések alatt ki nem lehelte a lelkét. Mivel ezt a bűnt, mint ennyi csapás közepette lenni szokott, csodajelnek tekintették, felszólították a decemvireket, hogy tekintsenek bele a Sibylla-könyvekbe, Quintus Fabius Pictort pedig elküldték Delphoiba a jósdához megtudakolni, milyen imákkal és könyörgésekkel engesztelhetik ki az isteneket, és mikor ér véget a roppant csapások sorozata. Közben a **sorskönyvek intésére több rendkívüli áldozatot mutattak be**. Többek között a marhavásártéren két gallt és két görögöt — egy-egy férfit és nőt mindkét népből — élve eltemettek egy kikövezett, föld alatti üregbe, amelyet már előzőleg is bemocskoltak efféle, a római vallási szertartásokhoz méltatlan emberáldozattal.” Livius, XXII.57.2-6.*

2. eset: a Vesták politikai szerepe

- Kr. e. 143: Claudius Appius Pulcher hispániai hadjáratát követően a Senatus jóváhagyása nélkül tart *triumphust*.
- Egy néptribunus megpróbálja megállítani a menetet, ám a Vesta-szűz Claudia testével megakadályozza ezt – *sanctitas*
- Első dokumentált alkalom, amikor a Vesták nyilvános ügyekbe avatkoztak
- Célja lehetett: néptribunusi hatalom korlátozása? Rokona támogatása? A Vesta-szüzek erejének és presztízsének növelése?
- Egyéni akció, melyet később kollektív fellépés követ

Constantin Hölscher: Vesta templomában (1902)